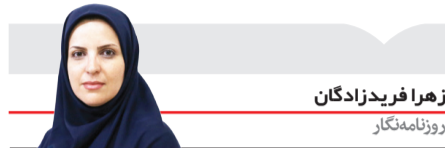

«فرهیختگان» ضوابط ارتقای سطح اعضای هیات علمی را بررسی می‌کند

امتیازدهی به شرط فعالیت فناورانه

زهرا فریدزادگان

روزنامه‌نگار

دانشگاه‌ها و موسسه‌های آموزش عالی و پژوهشی به‌عنوان بنگاه‌های تولید دانش، مأموریت تولید علم و انتشار و ترویج آن را به عهده دارند و در این فرآیند اعضای هیات علمی این‌گونه موسسات نقش مهم و سرنوشت‌سازی است. در این میان باید این نکته را نیز گوشزد کرد که به دلیل سرعت گرفتن تولید علم، امکان همراهی و هماهنگی تمامی اعضای هیات علمی در تمامی عرصه‌های علمی به دلایل مختلف امکان‌پذیر نیست اما با این وجود، همه اساتید و اعضای هیات علمی دانشگاه مشتاق ارتقای جایگاه خود و قدم برداشتن در مسیر تولید دانش‌های به‌روز و همسو شدن با فناوری‌های روز دنیا هستند. حضور بدنه علمی کشور در عرصه نوآوری می‌تواند پیامد‌ها و دستاوردهای موقتی به همراه داشته باشد، اما طبیعتاً سست‌سازی برای ورود اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها به حوزه نوآوری باید در چارچوب مشخصی تعریف شود. تاسیس شرکت‌های دانش‌بنیان را می‌توان از جمله بسترهای رشد نوآوری و فناوری در کشور دانست که اگرچه طی سال‌های اخیر رشد قابل توجهی را داشته و تعداد آنها از ۵ هزار شرکت دانش‌بنیان فراتر رفته است، اما به نظر می‌رسد موسسات شرکت‌های دانش‌بنیان بیشتر از بطن جامعه خبگان و فارغ‌التحصیلان دانشگاهی بوده‌اند تا اساتید و اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها. در این راستا و به‌تازگی ستاد فرهنگ‌سازی اقتصاد دانش‌بنیان معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری از افزایش امتیاز اعضای هیات علمی تا ۳۰ امتیاز با راه‌اندازی شرکت دانش‌بنیان خبر داده و اعلام کرده است که این امر با هدف ایجاد انگیزه در اساتید دانشگاه و برای مشارکت بیشتر در فعالیت‌های دانش‌بنیان و فناورانه انجام می‌شود که برابر قانون امتیازات مشخصی برای همکاری موثر در تاسیس یک شرکت دانش‌بنیان در نظر گرفته شده است.

۱۱۱

سازوکار اعطای امتیاز به اعضای هیات علمی

در فرآیند امتیازدهی، اساتید عضو هیات علمی دانشگاه‌ها که در فعالیت‌های فناورانه مشارکت دارند یا اقدام به تاسیس یک شرکت دانش‌بنیان کرده‌اند، یا تایید مرکز شرکت‌ها و موسسات دانش‌بنیان معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، بابت انجام این فعالیت‌ها، امتیازات مشخصی دریافت می‌کنند. براساس آیین‌نامه مصوب، چنانچه اعضای هیات علمی آموزشی، اختراع، اکتشاف یا تولید محصولات پژوهشی کاربردی را که به مرحله تجاری‌سازی رسیده است در کارنامه پژوهشی و فناوری خود داشته باشند، برابر مقررات از یک تا ۱۵ امتیاز در نمودار ارتقای مرتبه اعضای هیات علمی دریافت خواهند کرد. ثبت مالکیت فکری (پتنت) دستاوردهای پژوهشی و فناوری به نام موسسه یا شرکت محل خدمت متقاضی نیز در دریافت امتیاز موثر است، البته به شرط اینکه این محصول به فروش رسیده یا به صورت تحت لایسنس از آن استفاده شده باشد. در این صورت نیز برابر آیین‌نامه شورای عالی انقلاب فرهنگی تا ۱۵ امتیاز ارائه می‌شود. تعیین توالی ژن ثبت‌شده در مراجع علمی یا قانونی داخل یا خارج از کشور که به تایید مراجع ذیصلاح وزارتخانه‌های علوم و بهداشت و درمان برسد نیز از نیم تا ۲ امتیاز به همراه خواهد داشت.

ستاد فرهنگ‌سازی اقتصاد دانش‌بنیان برای فعالیت‌های علمی و اجرایی اعضای هیات علمی نیز، امتیازاتی در نظر گرفته است. به این ترتیب که اگر اعضای هیات علمی در تاسیس دانشگاه، مراکز تحقیقاتی، موسسه‌های آموزش عالی، پژوهشی و فناوری شهرک‌ها و پارک‌های علم و فناوری، مراکز رشد و شرکت‌های دانش‌بنیان «همکاری موثر» داشته باشند، برای هر واحد کار با نیم سال،

حداکثر ۴ امتیاز و در هر موضوع آموزشی حداکثر ۸ امتیاز دریافت می‌کنند. علاوه بر این معاونان پارک‌های علم و فناوری وابسته به دانشگاه‌ها، مدیران حوزه ستادی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی، پژوهشی و فناوری، معاونان دانشکده‌ها، پژوهشکده‌ها و واحدهای پژوهشی مستقل و وابسته به موسسه و مدیران عامل شرکت‌های دانشگاهی نیز تا ۵ امتیاز دریافت می‌کنند.

ابلاغ دستورالعملی برای تسهیل فعالیت‌های فناورانه

در مرداد ماه سال ۹۵ دستورالعملی ازسوی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ابلاغ شد که در آن شرایط و ضوابط تاسیس شرکت‌های دانش‌بنیان توسط اعضای هیات علمی با مشارکت دانشگاه یا مرکز پژوهشی تعیین شده بود. این دستورالعمل با هدف تسهیل تاسیس و توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان دانشگاهی و مراکز پژوهشی و به‌کارگیری توانمندی‌های اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی و همچنین کمک به تجاری‌سازی یافته‌های پژوهشی در جهت رفع نیاز جامعه تدوین شد. در این دستورالعمل که از زمان ابلاغ آن لازم‌الاجرا اعلام شد، آمده است که همکاری عضو هیات علمی با شرکت دانش‌بنیان در سمت مدیرعاملی تنها با هماهنگی و موافقت دانشگاه/مرکز پژوهشی امکان‌پذیر است. علاوه بر این دانشجویان، دانش‌آموختگان و سایر پژوهشگران که در انجام پایان‌نامه‌ها و امور تحقیقاتی فعالیت دارند، می‌توانند در شرکت‌های دانش‌بنیان دانشگاهی سهامدار بوده یا در چارچوب قراردادی مشخص با شرکت از عواید تجاری‌سازی استفاده کنند. به منظور توسعه فناوری مورد نیاز شرکت، عضو هیات علمی سهامدار می‌تواند با هماهنگی دانشگاه یا مرکز پژوهشی از آزمایشگاه و مراکز تحقیقاتی خود در دانشگاه/مرکز پژوهشی استفاده کند. در بخشی دیگر از این دستورالعمل عنوان شده است که اعضای هیات علمی موسس، عضو هیات مدیره شرکت و مدیرعامل با رعایت ماده ۴ دستورالعمل، می‌توانند با رعایت انجام وظایف آموزشی و پژوهشی خود در دانشگاه، مرکز پژوهشی و کسب مجوز کتبی از دانشگاه، مرکز پژوهشی تا یک روز کاری تمام وقت یا دو نیم‌روز کاری در هفته طبق توافق با دانشگاه، مرکز پژوهشی در شرکت فعالیت داشته باشند. ازسوی دیگر اجازه فعالیت عضو هیات علمی در شرکت توسط دانشگاه یا مرکز پژوهشی در ابتدا برای یک سال صادر می‌شود و پس از آن براساس

یک عضو هیات علمی با تاسیس یک شرکت دانش‌بنیان مشخص نمی‌شود. از طرف دیگر یک استاد دانشگاه و عضو هیات علمی که در یک رشته مشخص و تخصصی فعالیت می‌کند با بسیاری از مباحث مربوط به تولید و صادرات ناآشنا و ناآگاه است و به همین دلیل حتی با تاسیس یک شرکت دانش‌بنیان در زمینه تخصص خود، ممکن است در مرحله فروش یا صادرات محصول یا خدمات خود با مشکل مواجه شود. به ویژه اینکه دستاوردهایی که از علوم و فناوری‌های نو حاصل می‌شود

بیشترین آسیب را در این رابطه می‌بینند. وی معتقد است در چند سال اخیر مساله تقلب علمی یکی از مهم‌ترین و بارزترین مسائل مبتلابه جامعه علمی نظام آموزش عالی، تحقیقات و فناوری بوده است که عموماً در رایج‌ترین شکل‌ها مانند نگارش و چاپ مقالات آ‌سی‌آی، پایان‌نامه‌ها، طراحی پلتفرم‌ها، راه‌اندازی انواع استارت‌آپ‌ها و مواردی از این قبیل خود را نشان داده است. بسیاری از شرکت‌هایی که به نام شرکت دانش‌بنیان معرفی می‌شوند و مدعی هستند که به یک فناوری جدید دست پیدا کرده‌اند، در واقع دستاورد خود را از طریق مهندسی معکوس و ایزنیزه کردن یک فناوری خارجی به دست آورده‌اند. درحالی‌که زمانی می‌توان یک شرکت را دانش‌بنیان و یک فعالیت فناورانه و دانش‌محور دانست که برای اولین بار متولد شده باشد نه اینکه به کمک مهندسی معکوس یا تغییر داده‌ها، به عنوان یک دستاورد دانش‌بنیان معرفی و شناخته شود.

ارتقای فناوری در حوزه‌های نیاز محور

حسن‌زاده می‌گوید: «در کشور ما برخی از حوزه‌های علمی و فناوری بر ویژگی‌هایی همچون نیازمحوری، مزیت‌محوری، مرزکنی و آینده‌نگری متمرکز است. به عبارت دیگر علم و فناوری در حوزه‌هایی که نیاز کشور به آنها بیشتر بوده، رشد بیشتری داشته است برای مثال رشد تولیدات علمی و شرکت‌های دانش‌بنیان حوزه پزشکی و درمان در سال‌های اخیر نشان می‌دهد که تمرکز و حمایت بیشتری از این حوزه صورت گرفته است و طبیعتاً اساتید و دانشگاهیان بیشتری نیز به فعالیت‌های فناورانه در این حوزه روی آورده‌اند درحالی‌که برای مثال در حوزه نساجی یا فرش که اتفاقاً می‌تواند به تولید ثروت برای کشور منجر شود و ارزآوری برای کشور به همراه داشته باشد، اقدامات پراکنده و بعضاً نه‌چندان گسترده‌ای انجام شده است. حال تصور کنید یک استاد

ارزیابی دانشگاه یا مرکز پژوهشی به‌صورت سالانه قابل تمدید است. همچنین با توجه به اینکه بخشی از فعالیت‌های عضو هیات علمی براساس مجوز صادره از دانشگاه در ارتباط با فعالیت‌های فناورانه و تجاری‌سازی است، این فعالیت‌ها می‌تواند در ارتقا و ترفیع علمی عضو هیات علمی براساس آیین‌نامه ارتقا و ترفیع موثر باشد.

رشد تعداد اعضای هیات علمی

با توجه به آنچه گفته شد باید دید امتیازدهی به اعضای هیات علمی که موسس یک شرکت دانش‌بنیان باشند تا چه اندازه می‌تواند در تولید علم و پیشرفت علمی کشور تاثیرگذار باشد. براساس آمار ارائه‌شده از شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری، تعداد اعضای هیات علمی در سال‌های ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷ و ۹۸ به ترتیب ۷۰ هزار و ۸۲۰، ۷۶ هزار و ۱۲۹، ۸۰ هزار و ۸۰۰، ۸۰ هزار و ۸۱۳ و ۵۹۲ نفر بوده که نشان می‌دهد روند رشد تعداد اعضای هیات علمی، روندی صعودی را طی کرده است. هم‌زمان با رشد تعداد اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها، تاسیس شرکت‌های دانش‌بنیان نیز افزایش یافته و درحال حاضر به بیش از ۵ هزار شرکت دانش‌بنیان رسیده است. با این وجود به نظر می‌رسد که همچنان سهم اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها در تاسیس شرکت‌های دانش‌بنیان کم است.

محسن حسن‌زاده، استاد مدیریت کسب‌وکار دانشگاه علمی کاربردی سمنان در گفت‌وگو با «فرهیختگان» با اشاره به اینکه بخش عمده‌ای از دانش و فناوری تولید شده توسط محققان و نوآوران کشور بدون مصرف باقی می‌ماند می‌گوید: یکی از دلایل عمده این امر نبود بازار مناسب برای فروش و عرضه این تولیدات است. اگر شرایط حال حاضر کشور را که به دلیل شیوع کرونا با چالش مواجه شده است، در نظر بگیریم، باید گفت که در شرایط عادی بسیاری از شرکت‌ها و موسسه‌های دانش‌بنیان، عدم حمایت از محصولات داخلی و هزینه‌بر بودن فعالیت‌های فناورانه را از جمله موانع فعالیت خود می‌دانند. در این شرایط طبیعی است که یک استاد دانشگاه تمایلی به تاسیس یک شرکت دانش‌بنیان ندارد. درواقع کسانی که در سال‌های اخیر موفق به تاسیس یک شرکت دانش‌بنیان شده‌اند نیز اکنون به دلیل مشکلات متعددی به سختی فعالیت خود را ادامه می‌دهند.»

به گفته وی ملاک تعیین جایگاه یک استاد دانشگاه یا

دانشگاه‌ها اجازه برگزاری کلاس آنلاین ندارند

محمدرضا آهنچیان، مدیرکل دفتر برنامه‌ریزی آموزش عالی وزارت علوم در نشست خبری که به‌صورت مجازی برگزار شد در پاسخ به اینکه اگر دانشگاهی سامانه آموزش مجازی نداشته باشد می‌تواند از پیام‌رسان‌ها برای آموزش استفاده کند، گفت: «دیگر اکنون از دانشگاهی پذیرفته نمی‌شود که سامانه نداشته باشد و بخواهد از سایر طرق آموزش بدهد، پس از انجام سنجش‌ها دیگر اجازه پذیرش دانشجویان به آنها داده نخواهد شد.»

وی گفت: «اخیراً خبر شدیم که دانشگاهی به دانشجویان عنوان کرده چهار جلسه کلاس آنلاین دارد و مابقی جلسات به‌صورت آنلاین خواهد بود، دانشگاه‌ها باید کلاس‌های برخط برگزار کنند، استاد و دانشجو باید با هم ارتباط مستمر داشته باشند و اجازه برگزاری کلاس آنلاین ندارند.»

وی تأکید کرد: «این مسائل از دانشگاه‌ها پذیرفتنی نیست و اگر گزارشی در این خصوص ارائه شود برخورد‌های لازم صورت می‌گیرد.»

فرصت یک‌ماهه به وزارت علوم برای تدوین طرح جدید پذیرش دکتری

منصور بیگانیان در گفت‌وگو با مهران‌باشاره، ساماندهی پذیرش دانشجویان در مقطع دکتری گفت: «از وزارت علوم خواسته‌ام که حداکثر ظرف یک ماه آینده طرح کنکور پذیرش دانشجویان دکتری تخصصی را به ستاد نقشه جامع علمی کشور ارائه دهد تا راه‌حلی جامع در این زمینه پیش‌بینی شود.» قائم‌مقام ستاد علوم و فناوری شورای عالی انقلاب فرهنگی افزود: «با توجه به اینکه مجلس شورای اسلامی به این موضوع ورود کرده بود، مقداری از مشکلات حل‌نشده باقی مانده و موجب انتقاد دانشگاه‌های برتر شده بود، بنابراین وزارت علوم موظف شد طرح جامع ساماندهی کنکور دکتری تخصصی را به ستاد نقشه جامع علمی کشور تحویل دهد.» علی‌خاک‌صدق پیش از این با اشاره به طرح سنجش و پذیرش دانشجویان در مقطع تحصیلات تکمیلی اعلام کرده بود، وزارت علوم در حال کار روی طرح سنجش و پذیرش دانشجویان در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری است.»

پژوهشگاه‌ها در دوران کرونا فعال‌تر عمل کنند

غلامحسین رحیمی در شانزدهمین جلسه مجمع پژوهشگاه‌های ملی کشور با اشاره به مأموریت‌گرایی پژوهشگاه‌ها و موسسات پژوهشی وزارت علوم، بر ضرورت تدوین و اجرای یک تاسه طرح کلان بلندمدت متناسب با نیازهای فعلی و تحولات علمی فناوری پیش‌رو تأکید کرد. وی اظهار داشت: «پژوهشگاه‌ها هر یک باید نسبت به تدوین و اجرای یک تاسه طرح کلان اجرایی بلندمدت نیز اقدام کنند که در شورای عالی عتف به تصویب برسد و چه‌بسا در آینده پژوهشگاه‌ها براساس همین طرح کلانی که عهده‌دار شده‌اند، شناخته شوند. البته منظور از طرح‌های کلان با تعریفی که در گذشته از طرح‌های کلان شده بود و به نتیجه نرسید، کاملاً فرق دارد و ناظر به نیازهای میان‌مدت و بلندمدت کشور است.» معاون پژوهش و فناوری وزارت علوم تأکید کرد: «ضرورت دارد پژوهشگاه‌ها نیز مثل دانشگاه‌ها به سمت استانداردهای ساختارها و روش‌ها بروند و در عین توجه به اقتضائات ملی از استانداردها و اصول علمی بین‌المللی پیروی کنند.» رحیمی باین اشاره پژوهشگاه‌ها باید با توجه به پاندمی کرونا شرایطی را فراهم کنند که محققان فعالیت‌های پژوهشی را که امکان انجام آن بدون حضور در محل کار وجود دارد به‌صورت دورکاری انجام دهند، تصریح کرد: «البته باید مراقب بود شرایط موجود خللی در فعالیت‌های پژوهشی ایجاد نکند و فعالیت‌های تحقیقاتی با قوت بیشتر و حتی قوی‌تر از دوره قبل از کرونا ادامه داشته باشد.»